

SSiv. en dóna cites de 1249, 1286, 1299, amb el nom imprecís, concretant que fins a 1535 depenia de Ràfol; i a fi de segle, com a parr. independent, amb 16 cases de moriscos. Escrit *Sagra* en els censos de moriscos de 1563, 1572, 1602 i 1609, amb 17, 16, 36 i 5 focs respectivament (Lapeyre, 43; Reglà) quedà des-poblat per l'expulsió i es repoblà el 1610 (cf. Lz.Vargas I, 87).

Hi ha hagut homònims:

2) *Sagra* en el *Rept.*, prop de «Noras» i de «Castelló de Xàtiva» (Bof., 336), que SSiv. (p. 394) posa prop de Vilanova de Castelló, com objecte d'una donació de 1248. És clar, doncs, que és lloc ben separat de 1) (almenys uns 30 k.).

3) Ja no és ben clar que sigui diferent del (2), la pda. de *Sagres* que vaig registrar en l'enq. de Canals (xxxii, 26.8), però també ho deu ser, no sols per *-es*, sinó perquè Canals és al SO. de Xàtiva, doncs bastant lluny tant de Castelló de les Gerres com de Vilanova de Castelló.

4) Carrer de la *Sagra*, anotat a Torrent (xxx, 44.19).

5) *Sagre*, pda. de Novelda (xxxvi, 53.30).

ETIM. No hi ha comprovació d'un nom bereber d'una cabila (segons Jul. Ribera: GRRV, 1009): deu ser suposició, a base d'una expressió ambigua de Yaqut. No és veritat que existeixi un àr. *sagra* «pedregosa», com pretén AlCM: l'arrel *šgr* només vol dir 'ser petit', 'faltar', i deuen confondre-la amb *ħaġir(a)* 'pedregos(a)': és que (com diuen) han sentit campanes...

Res d'això, doncs: l'etimologia és l'àrab *šabra* 'penyal', amb el *š* davant *r* imitat adés com *k*, adés com *g*; la *-a*, que sona *-ä*, segons la pron. morisca, imitada com *-e* catalana, en el (3) i el (5). El nostre (1) està al peu del colossal penyal de Segària; i també per al de Novelda, i els altres, trobaríem tal justificació.

En tot cas, en els homòn. de fora del nostre domini: *Zagra*, poble de la prov. de Granada, que Madoz descriu «terreno lleno de barrancos, caminos escabrosos...»; i *Azagra*, poble antic a l'extrem S. de Navarra, amb famós castell dalt d'un penyal damunt del poble, d'on el fort cavaller medieval Fernández de Azagra; veg.-ne alguna notícia més en RIEB (xxv, 699-700). Si no m'enganyo, també vénen d'aquí *La Sagra*, regió dels Montes de Toledo, i el port. *Sagres*.

Sagramorta, V. *Segremorta* -*Sagre*, V. *Montsagre* *Sagrera*, *Sagrerros*, V. *Seguerilles* *Sagriny*, Cortalet del ~, te. Fontpedrosa (Cfl.), V. *DECat* VII, 594-595, 594 b88 *Saguda*, V. *Sa-Sague*, V. *Saga* *Saguer*, *Sagueró*, V. *Segueró* *Saguntum*, V. *Segó* *Sai*, V. *Sall* -*Said*Bini(s)~, V. vol. I, 246

La SAIDA, La SAIDIA, SAIDI i noms semblants

Per això en tractem juntament, encara que vinguin d'arrels aràbigues diverses.

LA SAIDA. 1) Antiga sufragània i avui suburbi de Balaguer (Sanahuja, *Ciutat de Balaguer*, p. 185; i E.T.C. II, 121).

MENCIONS ANT. 1075: «morum de *La Zaida*», afr. S. de *La Ràpita de Balaguer* (en un doc. de Gualter, llegit a l'Arx. de Sols.); 1174: Petrus de *La Zaida*, en una llista de 5 homes a qui el rei Anfós i el Comte d'Urgell donen a poblar Castellblanc de Llitera (Font Rius, *C. d. p.*, 213.1, § 121); 1313: *La Çayda* (BABL XII, 380).

2) *Saida*, lloc de nom antic d'una pda. del te. d'Almacelles, prop i al NO. de la ciutat de Lleida, que avui es coneix amb el nom d'*Almacelletes*.

3) *La Zaida*, poble aragonès a la dr. de l'Ebre, uns 30 k. a l'O. de Casp (p. jud. Pina).

S'expliquen, sense gaires dubtes fonètics, pel part. actiu de l'arrel *zyd*, o sigui *zā'ida* 'redundant, accessòria, anexa' (d'on també *ziyāda* «adició, superfluitas», *RMa*, 114).

LA SAIDIA. 1) Lloc antic, prop de Vallfogona de Balaguer (devia ser uns 5 o 7 k. al SE. de *La Saida* (1), però més apartat encara de *La Saida* (2), amb el qual voldria confondre'l la GGC. 1359: darrere *La Ràpita* i *Timonal*, i seguit de *Filella* i *Vallfogona*, cita «castell de *La Saydia*: 7 focs, d'En P. Cortit» (*CoDoACA* XII, 26).

2) «El convent de la *Çaydia*»: en l'arrel d'eixe nom o de Marjalenes: *Çaydia*, o *Çaeria*, com diu el poble, d'un antic palau de recreo dels reys moros» (MGadea, *Terra del Xè* I, 269). Sobre la fundació d'aquest convent, veg. Chabàs, *El Arch.* VI, 33. Avui el «*Llano de Zaidia*» forma part del distr. 9 de la ci. de Val. (llista de carrers de 1963). Giner i March, a propòsit de *Marxalenes*, me'n comunicava una menció de 1255: «*La Çaadia*» (sic), que devia trobar en el *Rept.*: *Çabadia*, hort prop de la *Zaidia* en terme de València (Bof., 189 i 280; índex Chabàs); i a la p. 375 escrit *Çadia* junt amb dos NLL no identificables, donat a l'arquebisbe de Narbona.

Aquest crec que ve de *Sa'idīya*, fem. de *sa'idī*, derivat de *sa'id* 'afortunat'; al capdavant és d'on pot també derivar-se el nom del poble de *Saidí*, a la nostra Llitera, si bé cf. les altres indicacions que en dono infra. No s'hi oposa la variant antiga amb *aa* (*Çaadia*), car darrere un *ain* la *i* sonava ultra-oberta com una *ē*, i eventualment es podia assimilar a la *a* precedent.

BINISSAIDA, BINISSAIT. Noms balears, dels quals ja hem tractat en el vol. I, p. 246: 1) *Binissaida* «lloc» men. del te. d'Es Castell; i nom que abans havia designat un dels 4 districtes en què la illa es dividia, en sotmetre's a Jaume I; i és *Biniseyda* alq. en un doc. de 1286. 2) *Binissait*, te. Ferreries (XLIV, 10. 25; i Masc. 6e5). Veg. més detalls sobre els noms menorquins en el vol. I, 246. 3) *Rafal Binissait*, masia o alqueria del quartó del *Xarc* a l'illa d'Eivissa, ja en la partició del S. XIII. Com ja vaig indicar, vénen del NP àr. *Sa'id*. I d'un antic plural aràbic en *-ūn* vindrà *Binisseidó*, pda. de Planes d'Alcoi (xxxiii, 138.1).

SAIDI

60 Vila i municipi del Baix Cinca, situada a la unió del